

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

Наталія КОСТУСЯК

АКАДЕМІЧНА РИТОРИКА ТА ПИСЬМО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Луцьк
«Надстир'я»
2022

УДК 808.5-028.42:005.57(075.8)

К 72

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 21 вересня 2022 року)*

Рецензенти:

Навальна М. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України;

Громик Ю. В. – кандидат філологічних наук, професор, проректор з навчальної роботи та рекрутації, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Костусяк Н. М.

К 72 *Академічна риторика та письмо : методичні рекомендації.*
Луцьк : Надстир'я. 2022. 44 с.

Навчально-методичне видання містить загальні засади про вибірковий освітній компонент «Академічна риторика та письмо», об'єднаний у теми перелік питань, опрацювання яких спрямоване на набуття необхідних компетентностей, питання до заліку та список рекомендованої літератури. Методичні рекомендації призначені для використання під час підготовки до практичних занять та виконання завдань самостійної роботи.

Рекомендовано здобувачам вищої освіти ступеня доктора філософії зі всіх спеціальностей і за всіма освітньо-науковими програмами.

УДК 808.5-028.42:005.57(075.8)

© Костусяк Н. М., 2022.

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Розділ 1. Вибірковий освітній компонент «Академічна риторика та письмо»:	
загальні засади та керівні принципи.....	5
§ 1. Опис освітнього компонента.....	5
§ 2. Анотація вибіркового освітнього компонента.....	6
§ 3. Концепція викладання.....	8
§ 4. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.....	9
§ 5. Мета й завдання освітнього компонента.....	9
§ 6. Результати навчання (компетентності).....	10
§ 7. Структура освітнього компонента.....	12
§ 8. Організація самостійної роботи здобувачів освіти.....	14
§ 9. Політика оцінювання.....	15
9.1. Політика викладача щодо здобувача освіти.....	15
9.2. Політика викладача щодо дотримання принципів академічної доброчесності.....	16
9.3. Політика щодо дедлайнів та перескладання.....	16
§ 10. Підсумковий контроль.....	17
Розділ 2. Академічне ораторське мистецтво: передумови формування й історія розвитку.....	18
§ 1. Риторика як мистецтво та наука. Історія її розвитку. Поняття академічну риторичку.....	18
§ 2. Академічна доброчесність. Оформлення цитувань.....	20
Розділ 3. Публічне мовлення в академічній сфері.....	24
§ 3. Розділи й закони риторики. Жанрові різновиди академічної риторики	24
§ 4. Наукова суперечка. Мистецтво переконання.....	27
§ 5. Публічні презентації	30
§ 6. Сучасний етикет академічного спілкування. Майстерність формулювання питань і відповідей. Академічна онлайн- та міжкультурна комунікація.....	31
Питання до заліку.....	34
Шкала оцінювання заліку.....	36
Рекомендована література.....	37

ПЕРЕДМОВА

Навчальне видання *«Академічна риторика та письмо: методичні рекомендації»* укладено відповідно до вибіркового освітнього компонента *«Академічна риторика та письмо»* підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі всіх спеціальностей і за всіма освітньо-науковими програмами, укладеними у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. Пропоноване видання відповідає силабусу зазначеної дисципліни, а також основним принципам кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Специфіку навчального видання *«Академічна риторика та письмо: методичні рекомендації»* визначає скерованість на синтез знань про ораторське мистецтво в усному та письмовому виявах, глибоке оволодіння відомостями про історію розвитку риторики, її розділи й закони, про жанрові різновиди академічної риторики, особливості наукової комунікації тощо.

Навчально-методичне видання зорієнтоване на опанування вибіркового освітнього компонента *«Академічна риторика та письмо»*, який має велике практичне значення, а також відіграє особливо важливу роль у підготовці висококваліфікованих науковців – фахівців із різних галузей знань, здатних логічно мислити, об'єктивно оцінювати досягнення попередників і сучасників, орієнтуватися в наукових парадигмах, висувати власні продуктивні ідеї, дискутувати, успішно комунікувати, працюючи в групах, обґрунтовувати свою думку.

РОЗДІЛ 1
ВИБІРКОВИЙ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ
«АКАДЕМІЧНА РИТОРИКА ТА ПИСЬМО»:
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ

§ 1. Опис освітнього компонента

Денна форма

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна / вечірня форма навчання	Усі спеціальності, за всіма освітньо-науковими програмами, Освітній рівень – доктор філософії (PhD)	Вибіркова
		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
Кількість годин / кредитів <u>90 / 3</u>		Лекції <u>20</u> год
		Практичні <u>14</u> год
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота <u>50</u> год
	Консультації <u>6</u> год	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

Заочна форма

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна / вечірня форма навчання	Усі спеціальності, за всіма освітньо-науковими програмами, Освітній рівень – доктор філософії (PhD)	Вибіркова
Кількість годин / кредитів <u>90/3</u>		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
		Лекції <u>8</u> год
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні <u>4</u> год
		Самостійна робота <u>68</u> год
		Консультації <u>10</u> год
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

§ 2. Анотація вибіркового освітнього компонента

Теоретичний курс «*Академічна риторика та письмо*» зорієнтований на засади пріоритетного нині компетентнісного підходу та спрямований на оволодіння комплексом знань, умінь і навичок, необхідних для освітньо-наукової діяльності успішного фахівця. Головний акцент припадає на: 1) опанування технологій вербальної (усної та писемної форм) і невербальної майстерності академічного мовлення оратора; 2) розвиток елітарної риторичної особистості з критичним способом мислення; 3) вироблення вмій і навичок екстраполювати основні закони та прийоми красномовства на сферу освіти, навчання, викладання й дослідження; 4) оволодіння

методиками та методологіями презентації власних напрацювань; 5) формування найважливіших комунікативних компетенцій сучасного дослідника, який розмовляє вишліфованою, літературно правильною українською мовою, уміє словесно виразити результати свого дослідження, згенеровані нові ідеї з певного наукового напрямку відповідно до освітньо-наукової програми.

Обравши курс «Академічна риторика та письмо» й ґрунтовно опанувавши його, здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії будуть

- **знати:** головні ознаки, види та жанри академічного красномовства; вимоги до написання різножанрових наукових праць й оформлення покликань; концептуальні положення академічної доброчесності, шляхи уникнення плагіату, принципи укладання бібліографії; основні методи подання матеріалу в різножанрових наукових текстах; важливі аспекти вербальної та невербальної комунікації, логічні, психологічні та мовленнєві засади виступу, способи уникнення мовної агресії, норми етикету в академічному спілкуванні; шляхи досягнення успіху в дискусії;

- **уміти:** екстраполювати основні закони риторики на практику; будувати тексти різних жанрів та видів ораторського мистецтва з фахової проблематики відповідно до мети, призначення й умов комунікації, зокрема й виступ на науковому семінарі та захисті дисертації; правильно застосовувати риторичні методи аргументування й універсальні технології переконання, досягаючи поставленої мети, уміло послуговуватися найголовнішими способами спростування; розпізнавати мовне маніпулювання свого опонента; ставити запитання та логічно й правильно відповідати на запитання інших; успішно спілкуватися, послуговуючись різними мережевими ресурсами, працювати, застосовуючи новітні інформаційні технології (освітні платформи, сервіси та ін.); ефективно презентувати результати своїх досліджень.

Оволодівши теоретичними аспектами курсу «Академічна риторика та письмо», здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії отримають **навички** висококваліфікованого, ерудованого оратора-

науковця, здатного критично, креативно й оперативно мислити, правильно, точно й переконливо викласти свою думку з дотриманням необхідних інтонаційних вимог, майстерно оперувати словниковим запасом, вільно послуговуватися ефективними формами мовної комунікації, уміло дискутувати, здобувати перемогу в науковій суперечці, контролювати власну комунікативну діяльність, викликати зацікавлення в співрозмовника й схилити його на свій бік.

§ 3. Концепція викладання

Основну й найголовнішу інформацію здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії отримують на лекційних заняттях, а також студіюючи навчальний посібник «Академічна риторика»¹. Залежно від обсягу та складності матеріалу на лекціях викладач застосовуватиме пояснювально-ілюстративний метод та / або метод проблемного викладання. Крім того, послуговуватиметься такими методиками, як розповідь, пояснення, бесіда. Результативність практичних занять забезпечуватимуть частково-пошуковий та / або репродуктивний методи, індивідуально-групова форма діяльності й ін.

Лекції, практичні заняття, консультації відбуваються в аудиторіях відповідно до розкладу, за дистанційного навчання – у програмі «Zoom», консультацію можна отримати ще й за допомогою відеозв'язку у Viber чи у формі листування (kostusyak.nataliia@vnu.edu.ua). Виконані практичні завдання можна надсилати на платформу «Moodl» (Костусяк Н. М. Академічна риторика та письмо (скорочена назва «АРП»). URL : <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2119>).

Упродовж усього семестру викладач відповідатиме на запитання магістрів, надаватиме консультації. Пріоритетним у навчальному процесі викладач вважає толерантний діалог, повагу до думки кожного, комфорт у спілкуванні, взаєморозуміння. Вислухає поради кожного щодо вдосконалення програми й практичних завдань.

---

¹ Костусяк Н. М. Академічна риторика : навч. посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 128 с.

§ 4. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента

Вибірковий освітній компонент *«Академічна риторика та письмо»* перебуває в тісному зв'язку з низкою дисциплін соціально-гуманітарного спрямування, зокрема філософією, логікою, етикою, естетикою, історією, культурологією, психологією, педагогікою, мовознавством, теорією соціальних комунікацій тощо.

§ 5. Мета й завдання освітнього компонента

Мета вибіркового освітнього компонента *«Академічна риторика та письмо»* – оволодіння найважливішими концептуальними й методологічними знаннями, формування вмінь та навичок, необхідних для реалізації науково-дослідної роботи, удосконалення полемічної майстерності й ефективної комунікації фахівця, розвиток практичних навиків ефективного публічного мовлення, можливості їхнього застосування у сфері освіти, навчання, викладання та дослідження з дотриманням норм академічної доброчесності.

До головних завдань курсу *«Академічна риторика та письмо»* належить: 1) формування вмінь і навичок застосувати набуті знання на практиці, зокрема конструювати тексти різних жанрів академічної риторики, вільно комунікувати, аргументуючи власну позицію з певних наукових питань; 2) вироблення вмінь системно аналізувати весь науково-навчальний комунікативний процес, оцінювати та синтезувати нові й комплексні ідеї; 3) виховання почуття поваги до державної мови; 4) формування навичок вдосконалювати власне монологічне та діалогічне мовлення, поглиблювати знання про орфоепічні, орфографічні, граматичні й пунктуаційні норми української мови, її комунікативні та інформаційні можливості; 5) удосконалення соціальних навичок (soft skills), спрямованих на

ефективне й успішне міжособистісне та міжгрупове спілкування, міжкультурну комунікацію, підвищення академічних досягнень.

§ 6. Результати навчання (компетентності)

Опанування освітнього компонента «*Академічна риторика та письмо*» передбачає набуття здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) таких загальних (ЗК) і фахових (ФК) **компетентностей**:

ЗК:

1. Здатність до критичного аналізу, оцінки наявних знань, синтезу нових та складних ідей на основі логічних аргументів та перевірених фактів.

2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. Набуття гнучкості мислення.

3. Здатність до проведення самостійних наукових досліджень. Набуття компетентностей ініціювання та виконання наукових досліджень, які дають можливість переосмислити наявні та отримати нові знання.

4. Здатність до генерування нових ідей, абстрактного мислення, досягнення наукових цілей.

5. Здатність до пошуку, оброблення на аналізі інформації з різних джерел.

6. Здатність використовувати новітні інформаційні й комунікаційні технології.

7. Здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп, фахівцями та експертами з інших галузей.

8. Здатність планувати та підвищувати особистий професійний рівень; здатність бути критичним і самокритичним.

9. Здатність до усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.

10. Готовність цінувати та поважати культурну, етнічну,

релігійну й соціальну різноманітність у професійному спілкуванні.

11. Готовність організувати роботу колективу з розв'язання актуальних наукових і науково-освітніх завдань. Здатність працювати як автономно, так і у великій мультидисциплінарній команді.

ФК:

1. Уміння відстоювати власну наукову позицію й ефективно трансформувати її з огляду на конструктивні професійні зауваження та зміни об'єктивних реалій господарського життя.

2. Здатність виявляти, формулювати та розв'язувати різні проблеми в широкому міждисциплінарному контексті.

3. Уміння узагальнювати результати самостійних наукових досліджень, складати аналітичні звіти, оцінювати наукові результати крізь призму їхнього застосування в різних сферах діяльності.

4. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень.

5. Уміння вибирати та використовувати наукове обладнання, новітні технології.

6. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

7. Здатність до наукового пошуку та формулювання наукових гіпотез.

8. Здатність до формування системного наукового мислення, професійної етики та загального культурного світогляду.

9. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері вищої освіти, зокрема організації та проведення навчальних занять.

§ 7. Структура освітнього компонента

Денна форма

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Бали
Змістовий модуль 1. Академічне ораторське мистецтво: передумови формування й історія розвитку. Питання академічної доброчесності						
Тема 1. <i>Риторика як мистецтво та наука. Історія її розвитку. Поняття про академічну риторичку.</i>	14	4	2	8	–	10 балів
Тема 2. <i>Академічна доброчесність. Оформлення цитувань.</i>	12	2	2	6	2	15 балів
Разом за модулем 1	26	6	4	14	2	25 балів
Змістовий модуль 2. Публічне мовлення в академічній сфері. Вербальна та невербальна майстерність оратора						
Тема 3. <i>Розділи й закони риторички. Жанрові різновиди академічної риторички.</i>	22	6	4	10	2	30 балів
Тема 4. <i>Наукова суперечка. Мистецтво переконання.</i>	14	4	2	8	–	15 балів
Тема 5. <i>Публічні презентації.</i>	14	–	2	10	2	15 балів

Тема 6. <i>Сучасний етикет академічного спілкування. Майстерність формулювання питань і відповідей. Академічна онлайнта міжкультурна комунікація.</i>	14	4	2	8	–	15 балів
Разом за модулем 2	64	14	10	36	4	75
Всього годин / Балів	90	20	14	50	6	100

Заочна форма

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Бали
Змістовий модуль 1. Академічне ораторське мистецтво: передумови формування й історія розвитку. Питання академічної доброчесності						
Тема 1. <i>Риторика як мистецтво та наука. Історія її розвитку. Поняття про академічну риторику.</i>	16	2	–	12	2	10 балів
Тема 2. <i>Академічна доброчесність. Оформлення цитувань.</i>	14	–	–	12	2	15 балів
Разом за модулем 1	30	2	–	24	4	25 балів
Змістовий модуль 2. Публічне мовлення в академічній сфері. Вербальна та невербальна майстерність оратора						
Тема 3. <i>Розділи й закони риторики. Жанрові різновиди академічної риторики.</i>	15	2	–	11	2	30 балів

Тема 4. <i>Наукова суперечка. Мистецтво переконання.</i>	17	2	2	11	2	15 балів
Тема 5. <i>Публічні презентації.</i>	15	–	2	11	2	15 балів
Тема 6. <i>Сучасний етикет академічного спілкування. Майстерність формулювання питань і відповідей. Академічна онлайн-та міжкультурна комунікація.</i>	13	2	–	11	–	15 балів
Разом за модулем 2	60	6	4	44	6	75
Всього годин / Балів	90	8	4	68	10	100

§ 8. Організація самостійної роботи здобувачів освіти

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) передбачає поєднання прийомів репродуктивного, частково-пошукового та дослідницького методів. Для забезпечення самостійного опанування матеріалу здобувачам запропоновано перелік необхідної навчальної, навчально-методичної літератури, із нею можна ознайомитися в бібліотеці та відповідних сайтах, покликання на які подано в загальному списку джерел.

Готуючись до практичних занять, аспіранти повинні опрацювати теоретичний матеріал, поданий на лекціях, у навчальному посібникові «Академічна риторика» (Луцьк, 2021) та в інших запропонованих працях, а також виконати практичні завдання, подані після більшості тем (див. навч. посібник «Академічна риторика» (Луцьк, 2021)). Виконані практичні завдання можна надсилати на платформу «Moodl» (Костусяк Н. М. Академічна риторика та письмо (скорочена назва «АРтП»). URL : <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2119>).

§ 9. Політика оцінювання

9.1. Політика викладача щодо здобувача освіти

Політика оцінювання здобувача освіти відповідає «Положенню про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки»² та «Положенню про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»³.

Аспірант, сумлінно готуючись до практичних занять й активно виступаючи на них, а також виконуючи запропоновані викладачем завдання для самостійного опрацювання з дотриманням *норм академічної доброчесності*, може отримати максимально 100 балів. Мета практичних занять – з'ясувати ступінь засвоєння теоретичного матеріалу та формування вмінь і навичок його застосовувати на практиці.

У разі проведення онлайн-занять (через карантинні заходи, воєнні дії) студенти повинні подбати про мікрофон, веб-камеру, справність технічних засобів, що забезпечить успішну віртуальну комунікацію. У такому разі екран має бути ввімкнений у викладача й здобувача освіти.

За наявності документа про опанування сертифікатного курсу, дотичного за проблематикою до освітнього компонента «Академічна риторика та письмо», аспірант може не складати однієї чи кількох тем (відповідно до кількості зазначених у сертифікаті годин).

Здобувач освіти, який підготував наукові публікації, брав участь у роботі конференцій, в олімпіадах, конкурсах наукових робіт і досяг значних результатів, може отримати додаткові (бонусні) бали, які будуть зараховані як результати поточного контролю з освітнього компонента.

---

² URL : https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_Ped_pedMED.pdf.

³ URL : https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/1_Viznannya_rezultativ_VNU_im_L.U._2_ped.pdf

9.2. Політика викладача щодо дотримання принципів академічної доброчесності

Навчальна діяльність побудована на послідовному дотриманні прав та обов'язків учасники навчального процесу (викладача та здобувачів освіти), визначених Законом України «Про вищу освіту». Відповідаючи на теоретичні питання, виконуючи завдання до практичних занять та передбачених на самостійне опрацювання, аспіранти повинні пам'ятати про неприпустимість подання інформації, що не стосується проблематики, а також мають дотримуватися всіх інших норм академічної доброчесності та кодексу етики. У разі їхнього порушення передбачено покарання, зокрема перескладання тем, заліку та ін. (див.: 1. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки⁴. 2. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки⁵.

9.3. Політика щодо дедлайнів та перескладання

Якщо через поважні причини здобувач освіти не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то в дні консультацій він зможе скласти тему, але не пізніше як за тиждень до дати призначення заліку.

---

⁴ URL : <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>.

⁵ URL : <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/polozhennya-pro-antyplagiat.pdf>

§ 10. Підсумковий контроль

Якщо за результатами поточної роботи здобувач освіти набрав менш ніж 60 балів, то він складатиме залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, одержані під час поточного оцінювання, будуть анульовані. На заліку аспірант може отримати максимально 100 балів.

На заліку для кожного здобувача передбачено окремий білет, що містить два теоретичних питання. Максимальний бал за кожне питання – 50 балів.

За незгоди з оцінкою аспірант має право звернутися до проректора з наукової роботи та вимагати повного розгляду справи.

РОЗДІЛ 2

АКАДЕМІЧНЕ ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ Й ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ. ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

§ 1. Риторика як мистецтво та наука. Історія її розвитку. Поняття про академічну риторику

План

1. Визначення та функції риторики. Її зв'язок з іншими дисциплінами.
2. Зародження класичної риторики, її особливості.
3. Українське красномовство X–XVIII ст.
4. Риторика XIX–XX ст. в Україні.
5. Основні ознаки академічної риторики. Українське академічне красномовство XXI ст.: тенденції розвитку й оновлення.

Питання для самоконтролю

1. Подайте дефініцію поняття *риторика*?
2. Окресліть практичне завдання риторики.
3. Коротко опишіть специфіку взаємозв'язку риторики з філософією, логікою, лінгвістикою, психологією, етикою, соціологією.
4. Що Вам відомо про зародження класичної риторики?
5. Як інтерпретують поняття *логос*, *етос*, *пафос*?
6. З'ясуйте роль шкільництва та його вплив на розвиток вітчизняної риторики.
7. На який час припадає розквіт української риторики? У чому це виявлено?
8. Із яким століттям пов'язана діяльність Осипа (Йосипа) Конановича-Горбацького? Назвіть його найвідомішу працю, схарактеризуйте її.

9. З'ясуйте структуру й зміст підручника «*Наука короткая албо Способ зложєня казаня*» Й. Галятовського. Назвіть інші найвідоміші праці XVII ст. та їхній авторів.

10. Умотивуйте важливість здобутків Феофана Прокоповича для розвитку української риторики.

11. Чим вирізняється підручник «*Clavis scientiarum*» («Ключ знання») Антонія Стаховського?

12. Назвіть загальні особливості підручників із риторики XVII–XVIII ст.

13. Схарактеризуйте риторичку XIX – початку XX ст. з акцентом на тогочасні історичні події.

14. Подайте дефініцію поняття *академічна риторика*. З'ясуйте головні завдання цього курсу. Визначте пріоритети сучасної академічної риторики.

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнева комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.

2. Василенко В. А., Герман В. В. Академічна риторика : навч. посібник для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Натапуха А. С., 2011. 275 с.

3. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2013. 244 с.

4. Красницька О. В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського, каф. сусп. наук. Київ : Компринт, 2019. 109 с.

5. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб. / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.

6. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика : підручник / Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.

7. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів : [б. в.], 2016. 140 с.
8. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посібник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.
9. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2003. 311 с.
10. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : Вид. «Сочінський», 2013. 375 с.
11. Стехіна В. М. Неориторика в масовій комунікації : навч. посібник. Київ : НТУУ «КПІ», 2017. 144 с.

§ 2. Академічна доброчесність. Оформлення цитувань

План

1. Найголовніші положення *«Методичних рекомендацій для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності»*.
2. Практика дотримання академічної доброчесності. Писемна форма наукового мовлення в контексті академічної доброчесності.
3. Принципи укладання бібліографії.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте відмінність між термінами *плагіат* та *академічний плагіат*. Поясніть значення термінів *самоплагіат*, *академічна доброчесність*, *академічна відповідальність*.
2. Чому потрібно питання академічної доброчесності вивчати в курсі «Академічна риторика»?
3. Назвіть компетентності викладача, необхідні для ефективного навчання академічному письму здобувачів освіти.

4. Яких компетентностей з академічної доброчесності має набути студент?

5. Окресліть найважливіші прийоми навчання студентів належному академічному письму. Які з них, на Вашу думку, найбільшою мірою спрямовані на досягнення позитивного результату?

6. Визначте основні рекомендації для викладацького колективу, що сприятимуть створенню в закладі вищої освіти атмосфери академічної доброчесності.

7. Які санкції передбачені для викладачів і студентів у разі вияву порушень академічної доброчесності? Що Ви могли б додати до поданого в «Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності» переліку?

8. Ознайомтеся з розділом 4 «Етичний кодекс та етична комісія», «Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» та «Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки». Що Ви змінили б у цих документах? Що, на Ваше переконання, потрібно додати?

9. Чи вважаєте Ви перевірку дисертації на плагіат спеціальним програмним забезпеченням об'єктивною? Обґрунтуйте свою відповідь.

10. Чи відсутність у роботі текстових збігів дає підстави однозначно стверджувати про академічну доброчесність автора?

Завдання

1. З огляду на власний досвід написання курсових, бакалаврських, магістерських робіт, рефератів та ін. подайте пропозиції щодо забезпечення академічної доброчесності.

2. Напишіть коротку інформацію про проблематику своєї дисертації, головну концепцію дослідження, методологічну базу й

очікувані результати, дотримуючись принципів належного академічного письма (1800 знаків).

3. Оформіть відповідно до чинних вимог чотири – п'ять своїх наукових праць чи досліджень наукового керівника, зокрема монографій, підручників, посібників, статей, поданих у періодичному виданні, електронних ресурсів.

Література

1. Боженко О., Корян Ю., Федорець М. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : методичні рекомендації / Науковотехнічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. Електрон. вид. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 117 с. URL : https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_4_12_red1.pdf.

2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. URL : http://library.snu.edu.ua/2017/dstu_8302-2015_z_vnesenimi_popravkami.pdf.

3. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html>.

4. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/.

5. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-263 від 20 травня 2020 року «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>.

6. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності.

URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

7. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>.

8. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

9. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.

URL : https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf.

РОЗДІЛ 3

ПУБЛІЧНЕ МОВЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНІЙ СФЕРІ. ВЕРБАЛЬНА ТА НЕВЕРБАЛЬНА МАЙСТЕРНІСТЬ ОРАТОРА

§ 3. Розділи й закони риторики. Жанрові різновиди академічної риторики

План

1. Основні розділи класичної риторики й етапи підготовки промови.
2. Закони академічної риторики.
3. Види публічного мовлення. Жанрові особливості академічного красномовства.
4. Лекція як основний жанр академічного красномовства. Типологія лекцій, їхня педагогічно-психологічна специфіка. Засоби активізації уваги на лекційних заняттях.
5. Особливості підготовки та виголошення наукової доповіді й наукового повідомлення, їхня найголовніші ознаки. Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація.
6. Основні методи подання матеріалу в науковій доповіді й науковому повідомленні. Техніка виголошення наукової доповіді та повідомлення.
7. Виступ на науковому семінарі та захисті дисертації, його головні ознаки.

Питання для самоконтролю

1. Подайте дефініцію понять *інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація*.
2. Назвіть найважливіші стилістичні фігури, які сприяють зацікавленню слухачів текстом промови.
3. Схарактеризуйте тропи, використання яких спрямоване на забезпечення риторичної майстерності оратора, увиразнення його промови й привертання уваги аудиторії.

4. Подайте дефініцію терміна *закони академічної риторики*. Назвіть ці закони й визначте специфіку кожного з них.

5. Які види публічного мовлення прийнято виділяти в сучасній науковій парадигмі?

6. Проаналізуйте жанрові особливості академічного красномовства.

7. З'ясуйте специфіку лекційних занять, схарактеризуйте їхню типологію та педагогічно-психологічні параметри.

8. Які засоби активізації уваги доречно використовувати на лекціях?

9. Установіть спільні та відмінні ознаки наукової доповіді й наукового повідомлення. Визначте головні етапи їхньої підготовки.

10. Назвіть основні методи, якими може послуговуватися оратор, подаючи матеріал наукової доповіді й наукового повідомлення. Які з них Ви вважаєте пріоритетними, найголовнішими?

11. Схарактеризуйте особливості виступу на захисті дисертації.

Завдання

1. Підготуйте фрагмент лекції про якийсь цікавий аспект творчості одного з відомих волинських науковців, письменників та ін. Матеріал може бути зорієнтований на різних слухачів: науковців, аспірантів, студентів, учнів та ін. (на вибір аспіранта).

2. Підготуйте кілька фраз, якими доречно розпочати виступ на захисті дисертації.

3. Складіть прикінцеве слово, яке в майбутньому Ви виголосите на захисті своєї дисертації.

4. Підготуйте наукове повідомлення, яке буде корисним і цікавим для фахівців різних галузей знань. Дотримуйтеся таких рекомендацій: сформулюйте тему повідомлення, визначте його мету (поінформувати, переконати, спонукати), доберіть матеріал, продумайте композицію. У виступі можна щось пояснити, схарактеризувати, довести правильність якоїсь концепції.

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.
2. Василенко В. А., Герман В. В. Академічна риторика : навч. посібник для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Натапуха А. С., 2011. 275 с.
3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. Київ : Академія, 2006. 256 с.
4. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2013. 244 с.
5. Кравець Л. В., Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 300 с.
6. Красницька О. В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського, каф. сусп. наук. Київ : Компринт, 2019. 109 с.
7. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика : підручник / Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.
8. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів : [б. в.], 2016. 140 с.
9. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посібник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.
10. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2003. 311 с.
11. Сагач Г. М. Риторика. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 566 с.
12. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики. Київ : МАУП, 2006. 280 с.
13. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

14. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : Вид. «Сочінський», 2013. 375 с.

15. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма : методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL : <https://saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogo-pysma-metodychni-rekomendatsiyi-ta-programa-kursu/>.7. «Словники України» on-line / Український мовно-інформаційний фонд НАНУ.

URL : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

8. Український лінгвістичний портал.

URL : <http://www.ulif.org.ua/ulif/>.

§ 4. Наукова суперечка. Мистецтво переконання

План

1. Наукова суперечка, її різновиди.
2. Полемічна майстерність в академічній сфері. Мовне маніпулювання.
3. Особливості аргументації та спростування в науковому спілкуванні.
4. Види аргументів, риторичні методи аргументування та специфіка їхнього застосування в академічній риторичній.
5. Академічна риторика в контексті захисту дисертації. Риторична компетентність голови й членів спецради, опонентів, здобувача, їхня участь у науковій дискусії.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає відмінність конструктивної та деструктивної суперечок?
2. Назвіть різновиди суперечок з огляду на кількість учасників, мету та форму.
3. Коротко схарактеризуйте структуру суперечки.
4. Якими жанрами представлена наукова суперечка?
5. Визначте принципи полемічної майстерності.
6. Як Ви розумієте термін *мовне маніпулювання*?
7. Подайте дефініції понять *аргументація* й *аргумент*. Яких правил варто дотримуватися за аргументації власної позиції?
8. Назвіть найважливіші способи спростування.
9. Чим відрізняються логічні аргументи від емоційних (психологічних)?
10. Назвіть емоційні (психологічні) аргументи, коротко схарактеризуйте кожен із них, наведіть приклади їхнього застосування.
11. Яких принципів академічної майстерності повинні дотримуватися голова й члени спецради, опоненти та здобувач на захисті дисертації?

Завдання

1. Змодельуйте ситуацію: член спецради різко критикує Вас, звинувачує в підміні фактів, намагається нав'язати свою позицію, переходячи на інший аспект проблеми чи іншу, хоч і дотичну, тему. Які Ваші дії?
2. Складіть невеликий текст, послуговуючись засобами мовного маніпулювання. Прокоментуйте кожен із них і визначте їхню мету.

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.
2. Василенко В. А., Герман В. В. Академічна риторика : навч. посібник для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / Сум. держ. пед. ун-т

ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Натапуха А. С., 2011. 275 с.

3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. Київ : Академія, 2006. 256 с.

4. Кравець Л. В., Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 300 с.

5. Красницька О. В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського, каф. сусп. наук. Київ : Компринт, 2019. 109 с.

6. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика : підручник / Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.

7. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів : [б. в.], 2016. 140 с.

8. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посібник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.

9. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики. Київ : МАУП, 2006. 280 с.

10. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

11. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : Вид. «Сочінський», 2013. 375 с.

12. Хоменко І. В. Еристика: Мистецтво полеміки : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 191 с.

§ 5. Публічні презентації

План

1. Техніка публічних презентацій в академічній сфері. Типи презентацій.

2. Мовленнєві, стилістичні й комунікативні принципи презентації.

3. Робота промовця з технічними засобами. Мовлення перед мікрофоном.

4. Презентація основних результатів роботи на науковому семінарі й захисті дисертації.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть типи презентації та схарактеризуйте особливості кожного із них.

2. З'ясуйте специфіку мовленнєвих, стилістичних і комунікативних принципів презентації.

3. Яких правил повинен дотримуватися мовець, використовуючи мікрофон?

4. Схарактеризуйте структуру презентації, яку використовуватимете на науковому семінарі та захисті дисертації

Завдання

Підготуйте презентацію результатів одного з аспектів власного дослідження чи однієї з тем, розглянутої на практичних заняттях курсу «Академічна риторика» (на вибір здобувача).

Література

1. Дизайн презентації.

URL : <http://www.kievoit.ippo.kubg.edu.ua/kievoit/2013/69/69.html>.

2. Дудка О. М. Загальні принципи створення мультимедійних презентацій та слайд-шоу засобами програми Power Point. Навчальний посібник. 7-ме вид. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника: ЦІТ, 2010. 51 с.
URL : <http://194.44.152.155/elib/local/275.pdf>.

3. Створення презентацій в Power Point.

URL : <http://rodak.if.ua/komptech/samost-prez.htm>.

**§ 6. Сучасний етикет академічного спілкування.
Майстерність формулювання питань і відповідей.
Академічна онлайн- та міжкультурна комунікація**

План

1. Етика оратора-науковця. Оратор й аудиторія. Зовнішня культура оратора в академічній сфері.
2. Культура сприймання виступу.
3. Майстерність формулювання питань, їхні функційні особливості та різновиди.
4. Уміння відповідати на поставлені питання. Засоби ухилення від відповідей. Особливості відповідей на питання, які ставлять на захисті дисертації.
5. Онлайн-комунікація. Мережеві ресурси (освітні платформи й сервіси), їхня роль.
6. Професійне мовлення й міжкультурна комунікація.
7. Невербальні засоби в академічному спілкуванні.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть найважливіші моральні якості оратора-науковця.
2. Чи впливає зовнішність промовця на успіх його виступу?
3. Чи варто під час виступу акцентувати увагу на емоційно-контактній комунікації?
4. Яких етичних норм повинен дотримуватися здобувач на захисті дисертації?
5. Назвіть якості слухача, що свідчать про його культуру сприймання виступу.
6. Коротко схарактеризуйте особливості питань. Назвіть їхні різновиди.
7. З'ясуйте структуру відповідей на питання. Які різновиди відповідей Ви знаєте?
8. Назвіть засоби ухилення від відповідей.

9. Назвіть відомі Вам мережеві ресурси. Яким із них надаєте перевагу у своїй професійній (навчальній) діяльності? Чи важливо викладачеві-нефілологіві знати норми написання назв мережевих освітніх платформ і сервісів?

10. Яких компетентностей варто набути кваліфікованому науковцеві для здійснення успішної міжкультурної комунікації?

11. Назвіть різновиди невербальних засобів оратора. Подайте коротке витлумачення їх.

Завдання

1. Простежте за невербальними засобами свого однокласника. Схарактеризуйте їх.

2. Підготуйте 10 етикетних словесних виразів-формул, які можна використати в колі науковців за різних ситуацій.

3. Складіть короткий портрет оратора й слухача, що мають відповідають сучасним морально-етичним нормам науковця.

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.

2. Бацевич Ф. Лінгвокультурні аспекти комунікативної толерантності. *Філософсько-культурологічні проблеми мови і комунікації*. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27353/11-Batsevych.pdf?sequence=1>.

3. Василенко В. А., Герман В. В. Академічна риторика : навч. посібник для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Натапуха А. С., 2011. 275 с.

4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. Київ : Академія, 2006. 256 с.

5. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2013. 244 с.

6. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.

7. Костусяк Н. М., Навальна М. І. Терміни на позначення платформ та сервісів дистанційного навчання в онлайн-комунікації. *Волинь філологічна: текст і контекст. Полоністичні студії : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук.* Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 27. С. 70–80.

8. Костусяк Н. М., Приймачок О. І. Текстові лакуни міжслов'янського художнього перекладу в аспекті міжкультурної комунікації. *Лінгвостилістичні студії.* Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. Вип. 11. С. 65–78.

9. Кравець Л. В., Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 300 с.

10. Красницька О. В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського, каф. сусп. наук. Київ : Компринт, 2019. 109 с.

11. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

12. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посібник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.

13. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

14. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : Вид. «Сочінський», 2013. 375 с.

15. Mezhev O, Navalna M., Kostusiak N. Invective Vocabulary in Media Discourse at the Beginning of the 21st Century: A Psycholinguistic Aspect. *East European Journal of Psycholinguistics. Східноєвропейський журнал психолінгвістики.* Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2020. Vol. 7, No. 1, pp. 97–110.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Визначення та функції риторики. Її зв'язок з іншими дисциплінами.
2. Зародження класичної риторики, її особливості.
3. Українське красномовство Х–XVIII ст.
4. Риторика XIX–XX ст. в Україні.
5. Основні ознаки академічної риторики. Українське академічне красномовство XXI ст.: тенденції розвитку й оновлення.
6. Основні розділи класичної риторики й етапи підготовки промови.
7. Закони академічної риторики.
8. Види публічного мовлення. Жанрові особливості академічного красномовства.
9. Лекція як основний жанр академічного красномовства. Типологія лекцій, їхня педагогічно-психологічна специфіка. Засоби активізації уваги на лекційних заняттях.
10. Особливості підготовки та виголошення наукової доповіді й наукового повідомлення, їхня найголовніші ознаки. Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація.
11. Основні методи подання матеріалу в науковій доповіді й науковому повідомленні. Техніка виголошення наукової доповіді та повідомлення.
12. Виступ на науковому семінарі та захисті дисертації, його головні ознаки.
13. Наукова суперечка, її різновиди.
14. Полемічна майстерність в академічній сфері. Мовне маніпулювання.
15. Особливості аргументації та спростування в науковому спілкуванні.
16. Види аргументів, риторичні методи аргументування та специфіка їхнього застосування в академічній риторичі.

17. Академічна риторика в контексті захисту дисертації. Риторична компетентність голови й членів спецради, опонентів, здобувача, їхня участь у науковій дискусії.

18. Техніка публічних презентацій в академічній сфері. Типи презентацій.

19. Мовленнєві, стилістичні й комунікативні принципи презентації.

20. Робота промовця з технічними засобами. Мовлення перед мікрофоном.

21. Презентація основних результатів роботи на науковому семінарі й захисті дисертації.

22. Етика оратора-науковця. Оратор й аудиторія. Зовнішня культура оратора в академічній сфері.

23. Культура сприймання виступу.

24. Майстерність формулювання питань, їхні функційні особливості та різновиди.

25. Уміння відповідати на поставлені питання. Засоби ухилення від відповідей. Особливості відповідей на питання, які ставлять на захисті дисертації.

26. Онлайн-комунікація. Мережеві ресурси (освітні платформи й сервіси), їхня роль.

27. Професійне мовлення й міжкультурна комунікація.

28. Невербальні засоби в академічному спілкуванні.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛІКУ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Василенко В. А., Герман В. В. Академічна риторика : навч. посібник для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Натапуха А. С., 2011. 275 с.

2. Дудка О. М. Загальні принципи створення мультимедійних презентацій та слайд-шоу засобами програми Power Point. Навчальний посібник. 7-ме вид. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника: ЦІТ, 2010. 51 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/275.pdf>.

3. Костусяк Н. М. Академічна риторика : навч. посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 127 с.

4. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : Вид. «Сочінський», 2013. 375 с.

Додаткова

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.

2. Бабич Н. Д. Основи риторики: практикум. Чернівці : Рута, 1999. 100 с.

3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академвидав, 2004. 344 с.

4. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять : навч. посібник. Київ : Кондор, 2003. 264 с.

5. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. Київ : Академія, 2006. 256 с.

6. Гончарова О. М. Античне красномовство як дискурсивний феномен культури : монографія. Київ : НАКККіМ, 2011. 272 с.

7. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : КММ, 2019. 208 с.
8. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2013. 244 с.
9. Дюмін О. З., Ніколаєва А. О. Ділове спілкування. (Риторика та ораторське мистецтво) : практ. посіб. Харків : Вид-во ХТУРЕ, 2001. 146 с.
10. Каньоса П. С. Риторика : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г. [вид.], 2011. 207 с.
11. Коваленко С. Сучасна риторика. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 184 с.
12. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
13. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
14. Костусяк Н. М., Навальна М. І. Терміни на позначення платформ та сервісів дистанційного навчання в онлайн-комунікації. *Волинь філологічна : текст і контекст. Полоністичні студії : зб. наук. пр.* Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 27. С. 70–80.
15. Костусяк Н. М., Приймачок О. І. Текстові лакуни міжслов'янського художнього перекладу в аспекті міжкультурної комунікації. *Лінгвостилістичні студії.* Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. Вип. 11. С. 65–78.
16. Кравець Л. В., Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 300 с.
17. Красницька О. В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського, каф. сусп. наук. Київ : Компринт, 2019. 109 с.
18. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посібник / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.

19. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика : підручник / Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.
20. Левчук І. П. Мистецтво урочистої промови: теоретичний мінімум. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 20 с.
21. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів : [б. в.], 2016. 140 с.
22. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
23. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посібник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.
24. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2003. 311 с.
25. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності: навч. посібник. Київ : Кондор, 2010. 182 с.
26. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
27. Павлюк Л. С. Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація. Львів : ПАІС, 2007. 168 с.
28. Сагач Г. М. Риторика. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 566 с.
29. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики. Київ : МАУП, 2006. 280 с.
30. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
31. Спанатій Л. С. Риторика : навч. посібник. Київ : Ін Юре, 2008. 144 с.
32. Стехіна В. М. Неориторика в масовій комунікації : навч. посібник. Київ : НТУУ «КПІ», 2017. 144 с.
33. Хоменко І. В. Еристика: Мистецтво полеміки : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 191 с.

34. Чибісова Н. Г., Тарасова О. І. Риторика : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 228 с.

Інтернет-ресурси

1. Бацевич Ф. Лінгвокультурні аспекти комунікативної толерантності. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 5. С. 108–119. URL : <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/27353>.

2. Дизайн презентації.

URL : <http://www.kievoit.ipro.kubg.edu.ua/kievoit/2013/69/69.html>.

3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. URL : http://library.snu.edu.ua/2017/dstu_8302-2015_z_vnesenimi_popravkami.pdf.

4. Дудка О. М. Загальні принципи створення мультимедійних презентацій та слайд-шоу засобами програми Power Point. Навчальний посібник. 7-ме вид. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника: ЦІТ, 2010. 51 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/275.pdf>.

5. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html>.

6. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/.

7. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-263 від 20 травня 2020 року «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>.

8. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

9. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vuyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>.

10. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

11. Створення презентацій в Power Point. URL : <https://sites.google.com/site/tehnikakomp/home/samostijne-vivcenna-materialu/stvorennja-prezentacij-v-power-point>.

12. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL : https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf.

13. Kostusiak N., Navalna M., Pryimachok O., Pozharska N., Yushak V., Sheremet A. Utterances of Debitive Modality in Associative-Psychological Dimension. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXVII. P. 35–40. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120127/papers/A_08.pdf.

16. Kostusiak N., Shulska N., Kozlova T., Lynnyk Y., Slashchuk A., Musiichuk T. Features of Public Communication: Rhetorical Skill and Language Manipulation. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXIX. P. 208–213. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_36.pdf.

Навчально-методичне видання

КОСТУСЯК Наталія Миколаївна

АКАДЕМІЧНА РИТОРИКА ТА ПИСЬМО

Методичні рекомендації

В авторській редакції

Формат 60×84 ¹/₁₆. Ум.-друк. арк 2,6.
Наклад 100 пр. Зам. 17.

Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я»
43025, м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7. Тел. +38 099 45 72 509; +38 067 33 41 306.
E-mail: obldruk_vidav@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК No 349 від 02.03.2001.

Для нотаток

Для нотаток